

ชมพู่น้ำดอกไม้..ผลไม้ไทยโบราณ

จิราวัฒน์ จันทร์ดอน

ศูนย์ข้อมูลสมุนไพร

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รูปภาพจาก: https://www.malawiflora.com/cult/image-display.php?species_id=142400&image_id=2

เมืองไทยเป็นเมืองผลไม้ มีมากมายหลายชนิด ชมพูเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่พบได้ทั่วไป และมีหลากหลายสายพันธุ์ เช่น ชมพูแก้มแหม่ม ชมพูทับทิมจันทร์ ชมพูทูลเกล้า ชมพูเมืองเพชร ชมพูสาแหรกหรือชมพูมาเหมียว รวมทั้งชมพู่น้ำดอกไม้ ผลไม้ไทยโบราณซึ่งในปัจจุบันอาจจะพบเห็นได้น้อย เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้จัก แต่หากเป็นรุ่นคุณตาคุณยายหลาย ๆ ครอบครัวปลูกต้นชมพู่น้ำดอกไม้ตามบ้านเรือนหรือในสวน เป็นผลไม้สำหรับให้ลูกหลานรับประทานเล่น มีรสชาติหวาน กลิ่นหอม

ชมพู่น้ำดอกไม้ (rose apple) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Syzygium jambos* (L.) Alston จัดอยู่ในวงศ์ Myrtaceae ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ฝรั่งน้ำ (ภาคใต้) มะขามุด (น่าน) มะน้ำหอม (ภาคเหนือ) มะห้าคอกลอก (แม่ฮ่องสอน) ยามู่ปะนาวา (มลายู-ยะลา) (1) ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ใบรูปขอบขนาน แฉกหรือรูปมนแกมรูปหอก ดอกขนาดใหญ่ กลิ่นหอม สีเขียวอ่อน ออกเป็นกระจุกที่ยอด ผลกลม สีเหลืองชุน มีสีชมพูแกม (2) พบได้ในจีน กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม มาเลเซีย เป็นต้น (3) สรรพคุณแผนโบราณ ผลชมพู่น้ำดอกไม้ ประุงเป็นยาหอม ชูกำลัง บำรุงหัวใจ แก้ลมปลายไข้ (2) องค์ประกอบหลักทางเคมี ผลชมพู่น้ำดอกไม้พบสารประกอบฟีนอลิก (4) ใบและเปลือกต้นพบสารกลุ่ม polyphenols, anthraquinones, tannins และ steroids เป็นต้น (5) และมีข้อมูลตัวอย่างงานวิจัย ผลชมพู่น้ำดอกไม้มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ (4) ยับยั้งการสะสมของไขมันและลดระดับไตรกลีเซอไรด์จากการทดลองในเซลล์มะเร็งตับชนิด HepG2 (6) สารสกัดน้ำจากเปลือกต้นมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ต้านการอักเสบ และยับยั้งการตายของเซลล์ ในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำให้เป็นเบาหวาน (7) สารสกัดน้ำจากใบชมพู่น้ำดอกไม้มีฤทธิ์ปกป้องการทำงานของเซลล์เยื่อหุ้มหลอดเลือดจากการทดลองในเซลล์เยื่อหุ้มหลอดเลือด EA.hy926 (8) สารสกัดเมทานอลจากใบชมพู่น้ำดอกไม้มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและปกป้องตับ (9) ส่วนสกัดเฮกเซนจากใบมีฤทธิ์ในการยับยั้งเอนไซม์ acetylcholinesterase (AChE) (10) สารสกัดเมทานอลจากเปลือกต้นและใบมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย (5,11) เป็นต้น แต่เป็นเพียงเป็นเพียงการทดสอบในหลอดทดลอง ระดับเซลล์ หรือในสัตว์ทดลองเท่านั้น

ชมพู่น้ำดอกไม้ เป็นผลไม้ดั้งเดิมที่มีการบริโภคมายาวนาน ถึงแม้ว่าข้อมูลงานวิจัยจะค่อนข้างน้อย แต่หากมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับสารสำคัญที่เป็นองค์ประกอบ การทดสอบฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา การศึกษาทางคลินิก รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัย อาจเป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาการใช้ประโยชน์จากชมพู่น้ำดอกไม้ อีกทั้งเป็นผลไม้พื้นเมืองที่สามารถเพาะปลูกได้ดีในเมืองไทย หากมีข้อมูลงานวิจัยมาสนับสนุน จะเป็นการต่อยอดเพิ่มมูลค่าผลผลิตของชมพู่น้ำดอกไม้ เป็นพันธุ์ไม้ที่ควรอนุรักษ์เอาไว้ หรือส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. เต็ม สมิตินันท์. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช; 2557.
2. นันทวัน บุญยะประภัศร และอรนุช โชคชัยเจริญพร, บรรณาธิการ. สมุนไพร..ไม้พื้นบ้าน (1). กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด; 2539.
3. *Syzygium jambos* (L.) Alston. World flora online. [Internet]. [cited 2024 June 7]. Available from: <https://www.worldfloraonline.org/taxon/wfo-0000318809#localNames>
4. Ikram EHK, Eng KH, Jalil AMM, Ismail A, Idris S, Azlan A, et al. Antioxidant capacity and total phenolic content of Malaysian underutilized fruits. J Food Compos Anal. 2009;22:388-93. doi: 10.1016/j.jfca.2009.04.001.
5. Wamba BEN, Nayim P, Mbaveng AT, Voukeng IK, Dzotam JK, Ngalani OJT, et al. *Syzygium jambos* displayed antibacterial and antibiotic-modulating activities against resistant phenotypes. Evid Based Complement Alternat Med. 2018;2018:5124735. doi: 10.1155/2018/5124735.
6. Xu W, Li J, Chen J, Xu J, Zheng D, Wu M, et al. Discovery, preparation and characterization of lipid-lowering alkylphenol derivatives from *Syzygium jambos* fruit. Food Chem. 2022;396:133668. doi: 10.1016/j.foodchem.2022.133668.
7. Mahmoud MF, Abdelaal S, Mohammed HO, El-Shazly AM, Daoud R, El Raey MA, et al. *Syzygium jambos* extract mitigates pancreatic oxidative stress, inflammation and apoptosis and modulates hepatic IRS-2/AKT/GLUT4 signaling pathway in streptozotocin-induced diabetic rats. Biomed Pharmacother. 2021;142:112085. doi: 10.1016/j.biopha.2021.112085.

8. Inostroza-Nieves Y, Valentin-Berrios S, Vega C, Prado GN, Luciano-Montalvo C, Romero JR, et al. Inhibitory effects of *Syzygium jambos* extract on biomarkers of endothelial cell activation. BMC Complement Med Ther. 2022;22(1):101. doi: 10.1186/s12906-022-03572-7.
9. Sobeha M, Esmatb A, Petrukc G, Abdelfattahd MAO, Dmirieha M, Montic DM, et al. Phenolic compounds from *Syzygium jambos* (Myrtaceae) exhibit distinct antioxidant and hepatoprotective activities *in vivo*. J Funct Foods. 2018;41:223-31. doi: 10.1016/j.jff.2017.12.055.
10. Amir Rawa MS, Nurul Azman NA, Mohamad S, Nogawa T, Wahab HA. *In vitro* and *in silico* anti-acetylcholinesterase activity from *Macaranga tanarius* and *Syzygium jambos*. Molecules. 2022;27(9):2648. doi: 10.3390/molecules27092648.
11. Mohanty S, Cock IE. Bioactivity of *Syzygium jambos* methanolic extracts: Antibacterial activity and toxicity. Pharmacognosy Res. 2010;2(1):4-9. doi: 10.4103/0974-8490.60577.